

Dialectvariatie, universele principes en de vorm van determinatorgroepen

Albert Oosterhof (UGent)

Dit paper gaat over de concurrentie tussen determinatorgroepen zoals *de timmerman* in (1a), die geïntroduceerd worden door het bepaald lidwoord *de* en groepen zonder (overt) lidwoord, zoals *timmerman* in (1b).

- (1) a. De timmerman het gain spiekers bie zug. (SAND-testzin 038, Sappemeer, C153p)
b. Timmerman het gain spaikers bie zich. (SAND-testzin 038, Hoogezand, C152p)

De SAND-informant uit Sappemeer gebruikt een bepaald lidwoord in de betreffende testzin, terwijl een informant uit dezelfde gemeente het lidwoord in deze zin weglaat.

Op grond van bepaalde universele (economie)principes uit de formele literatuur kunnen we voorspellingen doen over de acceptabiliteit van dergelijke determinatorgroepen in dialecten van het Nederlands. Chierchia (1998: 360) neemt bijvoorbeeld het volgende Blocking Principle aan: “if there is a determiner D whose meaning is a particular type shifting, then (...) such a type shifting should not be used covertly because the language has an overt way of achieving the same effects.” Dit voorspelt dat het niet mogelijk is dat in één dialect zowel (1a) als (1b) voorkomen in dezelfde context en met dezelfde interpretatie (zie met name Chierchia 1998: 362).

In dit paper wordt besproken in hoeverre universele principes zoals het Blocking Principle en verwante principes afkomstig uit Chierchia (1998) en Longobardi (2005 en ander werk) correcte voorspellingen doen over dialectgeografische (en andere) data. De besproken data zijn afkomstig uit onder meer de SAND, de RND en Oosterhof (2006 en ander werk).

Behalve gevallen als die in (1) zullen in dit kader ook determinatorgroepen zoals in (2) en zoals in de karakteriserende zinnen in (3) aan de orde gesteld worden.

- (2) a. IJ woon bij Wim. (SAND-testzin 522, Lier, K291p)
b. IJ woon bij de Karel. (SAND-testzin 522, Lier, K291)
(3) a. De mol is blind.
b. Mollen zijn blind.

Karakteriserende zinnen als (3a) zijn volgens sprekers van de meeste Nederlandse dialecten onacceptabel. De vraag is of dit samenhangt met systeeminterne of –externe factoren. Verder ga ik in dit paper in op de vraag of er een verband is tussen de (on)acceptabiliteit van zinnen als (3a) en zinnen als (3b) (ondanks het feit dat het nomen in (3a) enkelvoudig is en in (3b) meervoudig).

Barbiers, Sjef e.a. (2006). *Dynamische Syntactische Atlas van de Nederlandse Dialecten (DynaSAND)*. Amsterdam, Meertens Instituut. URL: <http://www.meertens.knaw.nl/sand/>.

Chierchia, Gennaro. (1998). ‘Reference to Kinds across Languages’. *Natural Language Semantics* 6: 339-405.

Longobardi, Giuseppe. (2005). ‘Toward a Unified Grammar of Reference.’ In: *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 24: 5-44.

Oosterhof, Albert (2006). *Generics in Dutch and related languages: Theoretical and empirical perspectives*. Dissertatie, Universiteit Gent.

RND=E. Blancquaert e.a. (1932-1982). *Reeks Nederlandse Dialectatlassen*. 16 delen. De Sikkels, Antwerpen